

تأثیر فضای مجازی در ارتکاب اعمال منافی عفت^۱

مرضیه ملک شعار^۲

عباس تدین^۳

چکیده

شاید یکی از اولین تعبیری که در ارتباط با جرایم در فضای مجازی در ذهن ما تداعی می شود، جرایمی باشد که اصطلاحاً تحت عنوان منافی عفت از آن ها یاد می شود. با گسترش کاربران فضای مجازی و استفاده روزافزون از رایانه در تمام ابعاد زندگی بشر، انواع و نحوه وقوع این جرایم روز به روز بیشتر شده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان تأثیرگذاری فضای مجازی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافی عفت و مقایسه آن نسبت به فضای حقیقی صورت گرفته است. این پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی انجام شده است. روش گردآوری اطلاعات، میدانی و ابزار گردآوری آن پرسشنامه است. جامعه آماری آن محدود به ۱۵۰ نفر از کاربران شبکه های اجتماعی در شهر تهران و نمونه گیری به صورت تصادفی صورت گرفته است. یافته های پژوهش بیانگر این است که میزان تأثیرگذاری فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافی عفت، بیشتر است. از این رو سیاست جنایی ایران در مقابله با جرایم منافی عفت در فضای مجازی کارآمد نبوده است و برای مقابله با این جرایم به برخوردهای قضایی بسنده شده، لذا تاکنون موفقیتی در کنترل آسیب های اینترنتی حاصل نشده است.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، اعمال منافی عفت، هرزه نگاری، پیشگیری.

۱- تاریخ دریافت مقاله ۱۳۹۸/۱۲/۱۰، تاریخ پذیرش مقاله ۱۳۹۹/۰۶/۳۱

۲- دانش آموخته حقوق جزا و جرم شناسی، گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- عضو هیأت علمی، استادیار گروه حقوق جزا و جرم شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، نویسنده مسئول:

درآمد

یکی از مسائل بسیار مهمی که امروزه در عرصه علم و فناوری در دنیا مطرح است، فضای مجازی (سایبری) است. فضای مجازی، ابزارها و موارد مرتبط با آن مانند رایانه، تلفن همراه هوشمند و شبکه‌های اجتماعی یکی از مصادیق مهم فناوری پیشرفته هستند. فضای مجازی در واقع شاهراهی است که معابر مثبت و منفی زیادی دارد. اگرچه اساس پیدایش آن تسهیل و کوتاه نمودن مسیر ارتباطی میان افراد جامعه است و توانسته با شکستن بعد مسافت انسان‌ها را به یکدیگر نزدیک کند؛ به طوری که این نزدیکی باعث تبادل افکار و انتقال فرهنگ از جامعه‌ای به جامعه‌ی دیگر شده است؛ در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، علمی و صنعتی نیز نقش قابل توجهی دارد و به جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی بشر تبدیل شده است. در عین حال به دلیل ویژگی‌های خاص خود، منشأ پیدایش جرایم متنوع و متفاوتی شده است که بسیاری از قوانین و رویه‌های پیشین برای مواجهه با این جرایم، ناکارآمد به نظر می‌رسند.

یکی از متداول‌ترین، شایع‌ترین و پرچالش‌ترین جرایم ارتكابی در فضای مجازی، جرایم منافی عفت هستند که قانون‌گذار مواد ۱۴ و ۱۵ قانون جرایم رایانه‌ای را به این جرایم اختصاص داده است. اگرچه تا مدت‌ها پیش، جرایم منافی عفت در فضای حقیقی و با برخورد‌ها و رفتارهای فیزیکی ارتکاب می‌یافت؛ اما امروزه با پیدایش اینترنت این رفتارها با ابعاد گسترده‌تری به دنیای مجازی راه پیدا کرده است و اشکال متفاوتی مانند نشر، توزیع، معامله، تولید و تجارت محتویات مبتذل و مستهجن به خود گرفته است. به طوری که امروزه پرونده‌های متعددی را در مجتمع‌های قضایی به خود اختصاص داده است که هرکدام از این پرونده‌ها با اتهامات و انگیزه‌های متفاوت همراه است.

در این مقاله قصد بر آن است تا ضمن بررسی نقش فضای مجازی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافی عفت و مقایسه میزان تأثیرگذاری آن نسبت به فضای حقیقی، به ارائه راهکارهایی پیرامون پیشگیری و مقابله با این جرایم پرداخته شود. از این رو درصدد پاسخ به این سؤال اصلی هستیم که آیا فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی در افزایش جرایم مربوط به اعمال منافی عفت تأثیرگذار بوده است؟

شایان ذکر است در ایران در سال‌های اخیر دربارهٔ اینترنت و آثار (مثبت و منفی) آن پژوهش‌های زیادی صورت گرفته است، اما با توجه به پیشینهٔ مذهبی جامعهٔ ایران و قبح اخلاقی در پرداختن به مسائلی پیرامون اعمال منافی عفت، در اغلب پژوهش‌های انجام گرفته در زمینهٔ اینترنت، کمتر به این قبیل مسائل پرداخته شده، از این رو اکثریت پژوهش‌های صورت گرفته بنیادین بوده و مجموعهٔ تأملات نظری در این حوزه مورد بررسی قرار گرفته است. لذا تا کنون پژوهشی که به صورت کاربردی به مقایسهٔ میزان تأثیرگذاری فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافی عفت بپردازد، انجام نشده است. در حال حاضر در ایران در زمینهٔ جرایم منافی عفت رایانه‌ای، کتاب‌هایی به رشتهٔ تحریر در آمده است که عبارتند از: ۱- روش‌های پیشگیری از جرایم جنسی و خلاف عفت عمومی در سیاست جنایی جمهوری اسلامی ایران، نوشتهٔ بابک رزم‌ساز که در سال ۱۳۹۳ به چاپ رسیده است. ۲- بررسی کیفری جرایم جنسی و منافی عفت با نگاهی بر فضای سایبر، نوشتهٔ علی رزمان که در سال ۱۳۹۵ به چاپ رسیده است. ۳- بررسی مسئولیت کیفری جرایم منافی عفت در فضای سایبر، نوشتهٔ سعید پزشکی زاده که در سال ۱۳۹۶ به چاپ رسیده است. ۴- مبانی جرم‌انگاری و گسترهٔ جرایم منافی عفت رایانه‌ای در حقوق کیفری ایران، نوشتهٔ زهرا خدافلکی که در سال ۱۳۹۷ به چاپ رسیده است. ۵- جرم فحشا در فضای مجازی، نوشتهٔ آرزو عامری که در سال ۱۳۹۸ به چاپ رسیده است. و از جمله مقالاتی که می‌توان به آن‌ها اشاره کرد عبارتند از: ۱- مقالهٔ «جرایم رایانه‌ای علیه اخلاق و عفت در حریم خانواده به ویژه جرم قوادی و هرزه‌نگاری» نوشتهٔ زهرا قدسی و ابوالحسن مجتهد سلیمانی است که در سال ۱۳۸۹ چاپ شده است. از جمله پایان‌نامه‌های موجود نیز در این زمینه عبارتند از: ۱- پایان‌نامهٔ «بررسی حقوقی جرم شناختی جرایم منافی عفت در فضای سایبر» که توسط زینب مقیمی، در سال ۱۳۹۵ دفاع شده است. ۲- پایان‌نامهٔ «بررسی جرم‌انگاری اعمال منافی عفت در فضای سایبری» که توسط مهدیه علی‌اکبری، در سال ۱۳۹۶ دفاع شده است.

از این رو با توجه به این که در فرهنگ اسلامی، عفت و اخلاق جایگاه ویژه‌ای دارد، لازم است در این زمینه تحقیقات بیشتری انجام شود تا حریم افراد

محفوظ بماند. به نظر می‌رسد که در قانون جرایم رایانه‌ای، مصادیق جرایم علیه عفت و اخلاق کمتر مورد توجه واقع شده است و ضرورت دارد دقت نظر بیشتری اعمال شود تا خلأ‌های موجود شناسایی گردد و قانون‌گذار درصدد رفع آن‌ها برآید.

۱. آسیب‌های فضای مجازی، مؤثر در ارتکاب اعمال منافی عفت

یکی از مهم‌ترین آسیب‌های فناوری‌های نوین بر فرد و جامعه، از بین بردن مبانی و اصول اخلاقی و نظام اجتماعی بوده که خسارات زیادی به نظام‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی جامعه وارد می‌آورد. هرچه بیشتر فناوری رایانه‌ای توسعه یابد جرایم رایانه‌ای مرتبط با هنجارشکنی‌های غیراخلاقی نیز توسعه پیدا خواهد نمود و تأثیر منفی بر نظام اجتماعی و بنیادی خانواده‌ها خواهد گذاشت (رزمان، ۱۳۹۵، ۸۶).

از مهم‌ترین آسیب‌های فضای مجازی که در ارتکاب اعمال منافی عفت مؤثر هستند، عبارتند از:

۱-۱. بی‌بند و باری و فساد اخلاقی

بدون شک مهم‌ترین آسیب محتوایی در فضای مجازی، محتوای پورنوگرافی است. پورنوگرافی که از دیرباز در حال تولید بوده است، با استفاده از فضای مجازی رشدی قارچ‌گونه و بسیار وسیع پیدا کرده و در حال حاضر تجارتی بسیار سودآور است. امروزه ۱۲ درصد کل فضای اینترنت به سایت‌های پورنوگرافی اختصاص دارد. مواجهه مستمر با تصاویر پورنوگرافی باعث می‌شود بسیاری از اعمال و رفتارهای قبیح و مجرمانه برای فرد عادی سازی شود. تحقیقات نشان می‌دهد بلوغ زودرس، آسیب دیدن روابط اجتماعی، خودارضایی، آغاز زود هنگام روابط جنسی، انحرافات جنسی، به تأخیر افتادن ازدواج، نارضایتی زناشویی، بی‌وفایی جنسی، طلاق و ... با مشاهده تصاویر پورنوگرافی رابطه دارد.

شایان ذکر است که مشاهده این تصاویر تنها آسیب فردی در پی ندارد و آسیب‌هایی برای جامعه نیز به همراه دارد که تنها مختص به جامعه ما نیست. در کشورهای غربی، از جمله کشور آمریکا که مهد پورنوگرافی است و بیشتر محتوای

پورنوگرافی جهان را تولید می‌کند، به آسیب‌های ناشی از محتواهای جنسی واقف هستند و تحقیقات بسیاری در این زمینه انجام داده‌اند که نشان می‌دهد درصد بسیار بالایی از مردان و درصد قابل توجهی از زنان دائماً از سایت‌های جنسی بازدید می‌کنند. چنین افرادی با آگاهی از نامناسب بودن این تصاویر و با وجود این که استفاده از این تصاویر زندگی شخصی و اجتماعی و حتی شغلی آن‌ها را شدیداً تحت تأثیر قرار داده است، نمی‌توانند از مراجعه به این قبیل سایت‌ها خودداری کنند. ترک‌های موقتی آن‌ها نیز معمولاً ناکام است. تحقیقات اخیر نشان می‌دهد میزان آسیب افراد متأهل نیز کمتر از آسیب افراد مجرد نیست. به طوری که تحقیقات صورت گرفته توسط وکلای آمریکایی نشان می‌دهد در ۵۶ درصد موارد منجر به طلاق یکی از افراد (عموماً مرد) از سایت‌های پورنوگرافی به صورت وسواس گونه استفاده کرده است. بنابراین استفاده وسواس گونه از این تصاویر تأثیر عمده‌ای بر طلاق و جدایی می‌گذارد. و با کاهش علاقه به فعالیت‌های جنسی بین زوجین رابطه دارد. چرا که مشاهده تصاویر پورنو باعث کاهش رضایت مندی از ظاهر جسمانی و عملکرد جنسی طرف مقابل می‌شود (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۰۹-۱۱۱).

۲-۱. تهاجم فرهنگی

فضای مجازی به دلیل درگیر کردن همه جانبه کاربر، به مرور فرهنگ‌های دینی و ملی او را تغییر داده و فرهنگ غالب خود را تحمیل می‌کند. از این رو فضای مجازی می‌تواند بسیاری از فرهنگ‌ها را تبدیل به خرده فرهنگ یا فرهنگ‌های ضعیف کند یا بسیاری از فرهنگ‌هایی را که زمانی در مرکزیت قرار داشتند، به حاشیه ببرد به طوری که نتوانند دیگر هویتی ملی پیدا کنند (عاملی، ۱۳۹۴). گرچه فضای مجازی، گذرگاه فرهنگ‌های متنوع و گوناگونی است که هر یک درصدد عرضه خویش هستند، اما تنها فرهنگی پیشتاز خواهد بود که حضور پررنگ‌تر و گسترده‌تری داشته باشد. بدین سبب است که در آن، فرهنگ غالب، فرهنگی جز فرهنگ قدرتمند، اما منحن غرب نیست؛ چرا که با به کارگیری صحیح از امکانات وسیع و تلاشی وافر، به عرضه گسترده خود پرداخته و بیکه تاز این عرصه

گردیده است. از این رو فرهنگ بی بند و بار غرب بر فضای سایبر سایه گسترانده است. این خود به صورت طبیعی موجب سیطره فرهنگ غرب بر عرصه های گوناگون جوامع به ویژه جوامع اسلامی می گردد. بدین وسیله، ارزش ها، روش ها و هویت های مطلوب فرهنگ غربی بر جوامع تزریق شده و فرآیند دگرگونی عناصر فرهنگی سرعت خواهد گرفت (طارمی، ۱۳۸۷، ۳۲-۳۹).

۱-۳. کم رنگ شدن ارزش های مترقی

هر جامعه صاحب ارزش هایی است که ناشی از فرهنگ آن است؛ اما برخی ارزش های مترقی در جوامع اسلامی، به موجب تأثیر از فرهنگ بی بند و بار و اباحه گر غرب در حال کم رنگ شدن است؛ ارزش هایی مثل حیا و عفت زن، اهمیت داشتن شخصیت انسان نه جنسیت آن و قبح عریان نمایی بدن. «دین چابنر»^۱ در مقاله ای چنین پیامدهایی را ناشی از رواج اباحه گری جنسی و هرزه نگاری می داند و می گوید: «مطالعات دقیق و گسترده ای در طول این سال ها در این باره صورت نگرفته است؛ ولی روان شناسان شبکه ای بی سی نیوز،^۲ براساس تجربیات خود در مواردی که با کودکان سر و کار داشته اند، بر این باورند که پسرانی که با تصاویر خشونت آمیز و مستهجن مواجه بوده اند، اغلب انگیزه های بوالهوسانه ای نسبت به دختران دارند؛ در عین حال، دختران نیز پاسخ مثبتی به این گونه تمایلات پسرها نشان می دهند» (چابنر، ۱۳۸۳، ۳۶). در نتیجه رواج بوالهوسگی است که ارسال تصاویر مستهجن در میان جوامع اسلامی رشد می یابد، روابط آزاد دختر و پسر ترویج می شود، کم پوشی و عریانی در میهمانی ها و عروسی ها به ویژه در میان جوانان گسترش می یابد و در نهایت، قبح برخی اعمال که سازنده ارتباطی سالم و مفید در میان افراد جامعه است، از بین می رود و در گذر زمان به رشد ارتکاب برخی اعمال خلاف اخلاق و حتی ارتکاب برخی جرایم، منتهی خواهد شد (طارمی، ۱۳۸۷، ۳۲-۳۹).

1- Din Chabner

2- ABC NEWS

۴-۱. افزایش رفتارهای ضد اجتماعی

تحقیقات متعدد انجام شده در داخل و خارج از کشور مؤید این موضوع است که استفاده افراطی و وسواس گونه از فضای مجازی ممکن است منجر به پرخاشگری، رفتارهای ضداجتماعی، هیجان زیاد، افزایش رفتارهای پرخطر جنسی، تنوع طلبی جنسی و افزایش رویکرد مثبت به رفتارهای ضد اجتماعی و غیراخلاقی نیز شود. «بندورا»^۱ اولین فردی بود که در این زمینه پژوهش کرد و به این نتیجه رسید که مشاهده رفتارهای پرخاشگرانه در تصاویر ویدیویی می تواند منجر به بروز همان رفتارهای پرخاشگرانه در کودکان و نوجوانان شود. وی نظریه یادگیری اجتماعی را بر همین اساس بنا کرد و عنوان داشت مشاهده یک رفتار، موجب یادگیری آن رفتار از سوی بیننده می شود. این موضوع را می توان در رسانه هایی مشاهده کرد که مخاطب آن ها نقشی منفعل دارد. سینما، تلویزیون و رسانه های مکتوب از همین دست هستند. زمانی که فرد در مشاهده این تصاویر نقش فعالی داشته باشد، تأثیر مشاهده این تصاویر بسیار بیشتر خواهد شد. زمانی که فرد بتواند در اینترنت به صورت فعالانه تصاویر خشونت آمیز و مستهجن را جست و جو کند، نسبت به این تصاویر حساسیت زدایی صورت می گیرد و خطر انجام فعالیت های مجرمانه و پرخاشگرانه در این افراد افزایش پیدا می کند. همچنین تحقیقات انجام شده پیرامون تأثیرگذاری سایت های پورنوگرافی روی افراد نشان می دهد به دلیل افزایش رواج تصاویر پورنوگرافی با مضامین خشونت آمیز و تجاوز به عنف، اطلاعات اشتباهی نسبت به قبح این عمل به فرد ارائه شده و نسبت به این عمل حساسیت زدایی انجام می شود. در نتیجه دیدن مکرر تصاویر پورنوگرافی با افزایش تجاوز، جرایم جنسی و انحرافات جنسی نیز رابطه دارد (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۹۴-۹۵).

۵-۱. گسترش روابط نامشروع

امروزه اینترنت (فضای مجازی) به دلیل تسهیل در ایجاد روابط دوستانه و عاشقانه غیر اخلاقی بسیار مورد توجه قرار گرفته است. تا جایی که زمینه گسترش روابط نامشروع میان جوانان را فراهم کرده است. اینترنتی شدن روابط اجتماعی در

جامعه امروز ایران به طرز ناباورانه ای بیان کننده این واقعیت است که گپ و گفت‌ها و مراودات دوستانه در دنیای مجازی در حال تبدیل شدن به فرهنگی پذیرفته شده است. از آن جایی که در فضای مجازی افراد می‌توانند با هویت غیرواقعی وارد شوند یا تماس‌های فیزیکی با مخاطب نداشته باشند، این ایده در ذهن آنان پدید می‌آید که می‌توانند بدون آسیب رسیدن به مرزهای اخلاقی خود، از بسیاری از خطوط قرمز عبور کنند؛ مثلاً با تصور این که، چت کردن و حتی شوخی کردن با نامحرم حکم فضای حقیقی را نداشته و گناه یا مفسده‌ای بر آن مترتب نیست. از همین جا است که اختلاط با نامحرم‌ان آغاز می‌شود (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۹۱-۹۲)؛ و چون آزادی کامل نیز در این فضا وجود دارد، محل مناسبی برای رشد جرایم اخلاقی از جمله انحرافات جنسی نیز شده است (ذکایی، ۱۳۸۶، ۱-۲۵). تحقیقات نشان می‌دهد دو سوم کسانی که از طریق چت با هم آشنا شده‌اند، رابطه شخصی برقرار می‌کنند و ۲۹/۷ درصد این روابط به شکل وابستگی‌های عاشقانه درمی‌آید (هنرپروران، رفاهی، ۱۳۸۵، ۵). همچنین زمانی که کاربری در مورد نوشته‌های کاربر دیگر نظر می‌دهد روابطی آغاز می‌شود. یا زمانی که کاربر، بعد از سال‌ها در یکی از شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک، توئیتر و ... معشوق دوران تحصیل خود در دبیرستان یا دانشگاه را می‌یابد؛ روابط جدیدی شکل گرفته که جایگزین خانواده، به ویژه همسر وی می‌شود و آثار جبران‌ناپذیری به همراه دارد. به طوری که تحقیقات انجام شده در آمریکا نشان می‌دهد در ۶۸ درصد از طلاق‌های صورت گرفته، یکی از زوجین در فضای مجازی معشوقی پیدا کرده است (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۹۱-۹۲).

۱-۶. عدم بازدارندگی

گمنامی و نامرئی بودن کاربران، از دیگر ویژگی‌های روابط در فضای مجازی است که موجب پیدایش آسیب‌های اخلاقی و روانی در افراد می‌شود. در فضای سایبر شخص می‌تواند هر نقابی را بر خود ببوشاند و بدین وسیله هرچه می‌خواهد، می‌گوید و هر کاری که بخواهد، انجام می‌دهد؛ بدون این که ترس از شناخته شدن و رسوا شدن داشته باشد. این ویژگی موجب کاهش خویشتن‌داری و بازدارندگی

کاربران در برابر اعمال ناهنجار اخلاقی و ضد اجتماعی خواهد شد. چنانچه این صفت در نهاد افراد جامعه کم رنگ شود، قبح برخی جرایم از بین رفته و احساس بازدارندگی در افراد کاهش می‌یابد. از این رو ارتکاب برخی جرایم سایبری به ویژه جرایم جنسی مجازی افزایش می‌یابد (طارمی، ۱۳۸۷، ۳۲-۳۹).

۱-۷. سوء استفاده جنسی

از دیگر خطرات جدی اینترنت به عنوان منشأ جرایم رایانه‌ای در فضای مجازی، سوء استفاده جنسی است؛ که در دوران کنونی بیشتر متوجه کودکان و نوجوانان است. به ویژه در جوامع پیشرفته که استفاده از اینترنت در خانه و مدرسه برای آنان میسر است، خاصه از طریق اتاق‌های چت و گپ زنی، مورد اغفال و سوء استفاده جنسی قرار می‌گیرند. گاه افرادی با ضبط تصاویر خصوصی و احياناً غیراخلاقی از طریق دوربین اینترنتی^۱ و یا به دست آوردن اطلاعات و عکس‌های خصوصی بزه دیدگان، آنان را وادار به پذیرش رابطه جنسی فیزیکی می‌کنند. و یا پس از آشنایی از طریق چت با قرار گذاشتن و حضور فیزیکی دختران در محل، آنان را مورد تجاوز قرار می‌دهند. بنابر مطالعاتی که در غرب در این زمینه انجام گرفته است، اغلب نوجوانانی که مورد اغفال و سوء استفاده جنسی واقع می‌شوند، زیر ۱۸ سال سن دارند و در بیشتر موارد تصاویر تحریک کننده‌ای از طریق چت یا تلفن همراه برایشان ارسال، و سپس از آن‌ها برای حضور فیزیکی در محل خاصی دعوت شده، بدین ترتیب فریب خورده و مورد تجاوز جنسی واقع می‌شوند (طارمی، ۱۳۸۷، ۳۲-۳۹). شواهد نشان می‌دهد که میزان استفاده بزرگسالان از اینترنت برای تجاوز به کودکان و نوجوانان افزایش یافته است. به طور نمونه در سال ۲۰۰۷ در شبکه اجتماعی مای اسپیس ۲۹۰۰۰ نفر مظنون به تجاوز، مورد شکایت والدین آمریکایی قرار گرفتند که بسیاری از آن‌ها موفق به تجاوز شده بودند. (Gottschalk, 2010).

۸-۱. دامن زدن به حساسیت های زناشویی

یکی از آثار عمده فضای مجازی، تأثیر عمیق آن بر روابط زناشویی است. همسران همیشه در رابطه با رفتارهای طرف مقابل خود حساسیت هایی نشان می دهند. وقتی که زن یا مردی نسبت به روابط اجتماعی همسر خود شک داشته باشد، یکی از رفتارهای رایج، دقت در رفتارهای اجتماعی اوست. شبکه های اجتماعی راه را برای این قبیل بررسی ها و حساسیت ها هموار می کند. به طوری که فرد می تواند در هر زمان و هر مکان بر رفتارهای همسرش نظارت داشته باشد، می تواند بداند با چه کسی دوست شده، چه افرادی به صفحه همسرش دسترسی دارند، چه افرادی مطالب ارائه شده همسرش را می پسندند. آمار نشان می دهد بسیاری از افراد از طریق برخی شبکه های اجتماعی از جمله فیس بوک رفتارهای شریک زندگی شان را زیر نظر می گیرند. هرچه فرد بیشتر نگران رابطه اش باشد، بیشتر صفحه فیس بوک طرف مقابل را بررسی می کند و با بررسی بیشتر، نکات مبهم و مشکوک بیشتری پیدا می کند که می تواند حساسیت ایجاد کند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ص ۹۰).

۲. علل ارتکاب اعمال منافی عفت در فضای مجازی

جرم محصول و معلول علل و عوامل متعدد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است. غیرممکن است از جرمی صحبت شود، بدون این که فاعل آن جرم و عوامل سبب ساز ارتکاب جرم، به یاد آورده شود (شیخاوندی، ۱۳۸۰، ۱۷۸).

۲-۱. عوامل اجتماعی

در این گفتار به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در ارتکاب اعمال منافی عفت در فضای مجازی می پردازیم.

۲-۱-۱. نابسامانی خانوادگی

یکی از عوامل مهم در وقوع بزهکاری و سایر معضلات اجتماعی، نابسامانی خانوادگی است. خانواده به عنوان اولین نهادی که فرد پس از تولد در آن رشد پیدا

می‌کند، اصلی‌ترین نقش را در تربیت فرزندان دارد. بی‌توجهی والدین به تربیت فرزندان عواقب وخیمی در آینده فرزندان به دنبال خواهد داشت. ویژگی‌های اخلاقی پدر و مادر، نحوه رفتار با کودکان، فرهنگ خاص حاکم بر خانواده، از هم‌پاشیدگی و سردی خانواده، جدایی والدین و عدم پیوستگی اعضای خانواده و سست بودن ارکان خانواده از عوامل مهمی می‌باشند که زمینه انحراف و کجروی را در فرد ایجاد می‌نمایند (ستوده، ۱۳۹۷: ۷۵). از این رو خانواده و سلامت آن از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. یکی از زمینه‌های اصلی در بروز مشکلات خانوادگی و اصولاً نارضایتی از زندگی مشترک، فضای مجازی است که تحت تأثیر تولیدات رسانه‌ای به وجود آمده و باعث شده تا سطح توقع و ارضا از زندگی‌های مشترک را به ویژه در میان نسل جوان بالا ببرد (جعفریان و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۵-۲۴). بسیاری از صاحب‌نظران در مسأله بزهکاری، کمبود محبت و ضعف عاطفی را ریشه اصلی جرم و انحراف دانسته‌اند. فرد در خانواده زمانی که نیازهای عاطفی‌اش برآورده نشود، مجبور می‌شود دست‌نیاز به سوی دیگران دراز نماید. در این زمان است که شکارچیان از این موقعیت‌ها سوءاستفاده می‌کنند و با ارتباط عاطفی دروغین افراد را به سوی انحراف می‌کشانند. زیاده‌روی در محبت نیز خودمانند کمبود محبت اثر منفی بر تربیت فرزندان دارد، به نحوی که فرزند همیشه متکی به پدر و مادر می‌باشد و هیچ‌گاه احساس استقلال و بزرگ‌منشی نخواهد کرد. زمانی که چنین فردی وارد جامعه شود و در این موقعیت از محبت‌های پدر و مادر به دور باشد، احساس کینه و عقده‌جویی می‌نماید و برای جبران این مسأله دست به هر خلاقی خواهد زد (رستگار، آروین اصل، ۱۳۹۶، ۹۲-۱۱۲).

۲-۱-۲. فقر فرهنگی

فقر فرهنگی و عدم پایبندی به ارزش‌های جامعه و باورهای دینی یکی از عوامل مهم ارتکاب برخی بزه‌ها در محیط سایبر است. با خلق دنیای مجازی موانع بسیاری از بین رفته و ارتکاب جرایم تسهیل شده است. فضای سایبر شرایطی را به وجود آورده که بزهکاران می‌توانند در مکان‌هایی غیر از جاهایی که آثار و نتایج اعمال آن‌ها ظاهر می‌شود مرتکب جرم شده و به راحتی و با کمترین هزینه و

اضطراب، بیشترین خسارات و صدمات را به بار آورده و در عین حال ناشناخته باقی بمانند. ارتکاب جرایمی نظیر انتشار آثار مبتذل و مستهجن از طریق سامانه های رایانه ای یا مخابراتی یا حامل های داده یا تسهیل دسترسی افراد به محتوای مبتذل و مستهجن نمونه ای از جرایم سایبری است که عدم توجه به اصول اخلاقی و ارزش های جامعه موجد آن است. ایجاد سایت های غیراخلاقی و ترویج بی بند و باری های جنسی و روابط ناسالم دختران و پسران در قالب سایت های دوست یابی، سایت های پخش فیلم های غیراخلاقی به صورت آنلاین و... از مصادیق این جرایم هستند (طرزی، ۱۳۹۲، ۱۰).

۲-۲. عوامل فردی

عوامل فردی بزهکاری به عواملی گفته می شود که آمادگی لازم برای ارتکاب بزه در فرد ایجاد کند.

۲-۲-۱. انگیزه

یکی از این عوامل، انگیزه های متفاوتی است که فرد می تواند داشته باشد. انگیزه عبارت است از تمایلات خودآگاه و ناخودآگاهی که رغبت و شوق را برای شخص در انجام فعالیت هایش و برای بزهکار در ارتکاب جرم فراهم می کند. (نوربها، ۱۳۸۵، ۱۸۲) گرچه انگیزه جز در موارد مصرح قانونی تأثیری در مسئولیت کیفری مرتکب ندارد، اما در علم جرم شناسی انگیزه از عوامل مهمی است که مورد بررسی جرم شناسان قرار می گیرد. به طور کلی، انگیزه جنایی سایبری را با توجه به رایج ترین جرایم ارتكابی در فضای سایبر به ترتیب زیر می توان برشمرد: انگیزه سرگرمی، انگیزه مالی، انگیزه انتقام جویانه یا خشونت بار، انگیزه جنسی (مقیمی، ۱۳۹۵، ص ۸۸).

۲-۲-۱-۱. انگیزه سرگرمی

ارتکاب بزه به انگیزه سرگرمی منحصر به فضای سایبر نیست. در دنیای واقعی نیز افرادی هستند که با این انگیزه اقدام به عمل مجرمانه می نمایند. افرادی

که در پی دریافت هیجان هستند به ارتکاب جرم های متفاوتی از قبیل سرقت تا قتل اقدام می کنند. افرادی که دارای اعتماد به نفس پایین تر هستند به سبب ویژگی های خاص فضای سایبر از قبیل پنهان ماندن هویت و امثال آن، برای ایجاد تنوع، تفریح و سرگرمی دست به اعمال مجرمانه می زنند تا به این طریق خودشان را اثبات کنند. زمانی که سرگرمی جنبه نامشروع به خود می گیرد و از مسیر درست خارج می شود، سبب تعرض و سوء استفاده قرار می گیرد. ارتکاب جرم های سایبری عمدتاً با انگیزه سرگرمی و وقت گذرانی آغاز می شود و سپس وسوسه ادامه ارتکاب جرم در ابعاد وسیع تر و یا برای دفعات بعد نیز در فرد ایجاد می شود. در جرایم منافی عفت نیز فرد با انگیزه کنجکاوی و سرگرمی به سایت هایی که دارای محتویات مبتذل و مستهجن هستند مراجعه می - کند و سپس به قصد سرگرمی محتویات را برای دوستان خود ارسال می کند. وجود شبکه های اجتماعی که افراد با اهداف سرگرمی به سمت آنان گرایش پیدا کرده اند از عواملی است که به بیشتر شدن این دسته از اقدامات انجامیده است. این افراد در صفحات شخصی خود به قصد پسندیدن^۱ توسط سایر کاربران اقدام به انتشار هر گونه محتویاتی می کنند؛ هر چه تعداد پسندها بیشتر باشد انگیزه سرگرمی جویانه فرد به اقناع بیشتری می رسد (مقیم، ۱۳۹۵، ۸۸).

۲-۱-۲. انگیزه مالی

فضای سایبر به دلیل ناشناخته ماندن، سهولت کار، سریع بودن، عدم نیاز به ابزارهای خاص برای ارتکاب جرایم و ویژگی هایی از این دست، جولانگاه مناسبی برای ارتکاب جرم شده است. دیگر لزومی ندارد سارقین به اقدام مسلحانه برای سرقت از بانک ها بپردازند و با پلیس و مسائلی از این دست رو به رو شوند. بلکه با علم و آگاهی توان خروج پول های بسیار زیادی از حساب های افراد، مؤسسات و غیره را دارند. این موضوع در مورد افرادی که به تولید، نشر، توزیع یا معامله آثار حاوی محتویات مبتذل و مستهجن، به قصد تجارت اقدام می نمایند نیز صدق می کند. آن ها به سهولت، با سرعت بیشتر و در ابعاد بزرگ تر مرتکب اعمال مجرمانه

مجرمانه می شوند، چرا که متقاضیان این دسته از محتویات در فضای سایبر بیشتر است که به طرز مخفیانه آن ها را دریافت می کنند، گفته می شود که سود جهانی تجارت پورنو در سال، میلیارد ها دلار است و بر طبق آمار در هر ثانیه بیش از سه هزار دلار برای دسترسی به منابع پورنو در سراسر دنیا پرداخت می شود. به هر حال تخمین آمارهای دقیق کار دشواری است، چون بخشی از این صنعت کثیف توسط گروه های زیر زمینی هدایت می شود. قوادان اینترنتی نیز نمونه ای از این افراد هستند که با انگیزه مالی مرتکب جرم در فضای سایبر می شوند (مقیمی، ۱۳۹۵، ص ۸۹).

۲-۲-۱-۳. انگیزه انتقام جویانه یا خشونت بار

انتقام از انگیزه های ارتکاب اولین جرایم بر روی زمین بوده است، که افراد با این انگیزه به قتل و یا سایر جرایم اقدام می نمودند. در فضای سایبر نیز این انگیزه خودش را نشان داده و اشخاص از روی خشم و یا انتقام جرایم مختلفی را مرتکب می شوند. به طور مثال مردی با قصد انتقام گیری از همسر سابقش اقدام به انتشار عکس ها و فیلم های خصوصی همسرش در سایت های اینترنتی می کند. گرچه این جرم خود، عنوان مجرمانه مستقلی به نام هتک حیثیت دارد، اما در این میان ممکن است محتویات مبتدل و مستهجن نیز انتشار یابند. یا ممکن است فردی برای آزار روحی فرد دیگری داده های حاوی محتوای مستهجن ارسال کند و از این طریق حس انتقام جویانه خود را اقناع نماید (منفرد، ۱۳۹۱، ص ۵۶).

۲-۲-۱-۴. انگیزه جنسی

تمایلات و رفتارهای جنسی انسان چنان پیچیده و آمیخته با شخصیت وی است که تأثیر به سزایی بر ویژگی های روحی - روانی و ارتباطات وی با دیگران دارد. این مسائل ذهن اندیشمندان بسیاری را به خود مشغول کرده و خصوصاً روان - کاوان و روان شناسان به دنبال جنبه های پیدا و پنهان امیال و رفتارهای جنسی انسان بوده اند. افراد در دنیای حقیقی به دلایل مختلف در تلاش برای پنهان نگه داشتن این حس خود هستند. اما در خلوت خود در فضای سایبر تمایلات پنهان

آن‌ها آشکار می‌شود. با وجود سایت‌های مختلف حاوی مطالب جنسی و ناشناخته ماندن نام و نشان آن‌ها، افراد به هر طریق ممکن اقدام به ارضای انگیزه خود می‌نمایند. تحقیقات نشان داده واژه سکس بیشتر از بقیه واژه‌ها در موتورهای جستجو درج می‌شود و به همین دلیل به وب سایت‌هایی که به عناوین مختلف با مسائل جنسی ارتباط دارند بیشتر از بقیه مراجعه می‌شود (عالی پور، ۱۳۹۵، ۵۰). در فضای سایبر با کاربران زیادی رو به رو می‌شویم که به دنبال ارضای غریزه خود هستند، برخی از آنان در جستجوی پورنوگرافی کودکان و برخی دیگر به دنبال پورنوگرافی بزرگسالان هستند. و عکس و فیلم به کار می‌برند و یا تنها از حضور روسپیگران اینترنتی استفاده می‌کنند. برخی دیگر از فضای سایبر، به عنوان ابزاری برای پیدا کردن شریک جنسی در دنیای حقیقی استفاده می‌کنند. آن‌ها با افراد مدنظر خود در اتاق‌های گپ یا در گروه‌های گفتگوی شبکه‌های مجازی طرح دوستی ریخته و در محیط فیزیکی با آن‌ها ملاقات می‌کنند و این‌گونه به اهداف شوم خود دست می‌یابند (مقیمی، ۱۳۹۵، ۹۱).

۲-۲-۲. اختلالات روانی

بیماری‌های روانی جزء علل نادر جرایم سایبری هستند اما در صورت وقوع جرم، آثار بسیار مخربی را به بار می‌آورند. افرادی که از اسکیزوفرنی، افسردگی، جنون و سایر بیماری‌های روانی رنج می‌برند توسط جامعه کنار زده شده‌اند، آن‌ها فضای سایبر را به عنوان پناهگاهی یافته، جایی که شخصیت آن‌ها پنهان است و با رؤیاهای خود برای رسیدن به آرامش شخصی مرتکب جرم می‌شوند. اعمال این مجرمین با داشتن بعضی استعدادها برای رسیدن به انگیزه‌های غیر منطقی‌شان غیر قابل پیش‌بینی است. اهمیت این موضوع زمانی احساس می‌شود که برخی از این مجرمین دارای استعدادهای خاص هوشمندانه‌ای هستند (Baiden, 2010). مجرمین روانی که دارای اختلال شخصیت دیگر آزاری هستند؛ می‌توانند موضوع بحث باشند. این اختلال دو نوع است. دسته اول دیگر آزار ذهنی بوده و بدون آن که آسیبی به کسی وارد کنند به انتشار تخیلی محتویات دیگر آزارانه‌شان در محیط مجازی می‌پردازند. در این دسته از رفتارهای دیگر آزارانه شاهد نگارش داستان‌هایی

مبتنی بر دیگر آزاری جنسی هستیم که عمدتاً تخیلی هستند. دسته دیگر، جرایم دیگر آزارانه واقعی سایبری علیه عفت و اخلاق عمومی است. در این جرایم با موردی مواجهیم که فرد واقعاً اقدام به آزار دادن دیگری نموده و تصاویری از آن را به محیط مجازی فرستاده است، که این رفتارها دارای دو بعد دیگر آزارانه است. که اولین آن نسبت به فردی است که مستقیماً قربانی جرم واقع می شود و دومین آن نسبت به افرادی است که با این تصاویر در محیط سایبر مواجه می شوند (الهی منش، یعقوبی نژاد، ۱۳۹۴، ۱۳۱-۱۳۴).

۲-۲-۳. گریز از واقعیت

مراجعه کنندگان به سایت های غیراخلاقی، تجربه داشتن نوعی ارضای جنسی اینترنتی را دلیل اصلی رجوع شان معرفی می کنند. مطالعات نیز نشان می دهد که ارضای جنسی دلیل اولیه درگیر شدن فرد به سکس مجازی است. اما از جمله پیامدهای این رفتار، واقعیت گریزی و گسترش چنین تجربه ای است. به عنوان مثال یک زن تنها، ناگهان در چنین فضایی، نوعی گریز عقلانی را تجربه کرده و شخصیت و هویت جدیدی را در چنین فضایی در خود شکل می دهد، که خود منشأ به وجود آمدن رفتارهای ناهنجار و اباحه گری جنسی می گرد (بن شاب، ۱۳۸۴، ۴۱). با اعتیاد به این مسائل، به ویژه به صورت مجازی افراد دچار اختلالات و انحرافات گوناگون جنسی می شوند، که نتیجه آن به خطر افتادن سلامت روانی و حتی جسمی جامعه خواهد بود (شجاعی، ۱۳۸۷، ۱۱۵).

۳. راهکارهای مقابله با اعمال منافی عفت در فضای مجازی

پس از بررسی و شناخت صحیح آسیب های فضای مجازی که در ارتکاب اعمال منافی عفت تأثیرگذار است و همچنین علل ارتکاب این اعمال در فضای مجازی، ضروری است که به مهم ترین راهکارهای مقابله با این اعمال در فضای مجازی پرداخته شود.

۳-۱. پیشگیری از مشکلات زناشویی

روابط جنسی مجازی و رویارویی های جنسی سایبری بیشتر به عنوان نشانه ای از مشکلاتی هستند که قبل از حضور در اینترنت در زندگی یک زوج وجود داشته اند. ارتباط ضعیف با همسر، انواع نارضایتی های جنسی، مشکلات مربوط به تربیت فرزند و مسائل مالی از مشکلات متداول زندگی زناشویی هستند. و این گونه مشکلات، راه اندازهای قدرتمندی برای جستجوی روابط جنسی مجازی فراهم می کنند. بنابراین برای همسران پرداختن به مشکلات مجازی به جای مواجه شدن با مشکلات موجود در زندگی واقعی به راه حل آسان تری تبدیل می شود. برای مثال زنی با زندگی زناشویی از هم گسیخته ممکن است از اتاق های گپ برای فرار از احساس پوچی و مهم نبودن یا حتی مورد پسند واقع شدن از سوی دوستان مجازی اش استفاده کند (یانگ، نابوکود آبرئو؛ ۱۳۹۱، ۲۱۷). پژوهش ها نشان می دهند که رضایت از زندگی و نشانه های افسردگی با میزان مصرف فناوری مرتبط هستند. (McDaniel, 2015) به عبارت دیگر می توان گفت، حضور فناوری های جدید و ابزارهای نوین ارتباطی در قالب فضای مجازی در زندگی واقعی افراد، تأثیرات ملموس و آسیب های قابل توجهی به جای می گذارد. «چلسی»^۱ نیز در پژوهش خود نشان داد که استفاده از تلفن همراه، مرزهای بین خانه و کار را مبهم کرده و انتقال منفی محیط کار به محیط خانواده را در زنان و مردان افزایش داده است. با این رویکرد می توان گفت فناوری های دیجیتال می توانند به شیوه های مختلف برای شروع، پیشبرد و تسهیل موارد بی وفایی و خیانت استفاده شوند. اما برای پیشگیری از آسیب های فضای مجازی و حل مشکلات موجود در روابط زوجین، باید در مرحله اول به «دلایل بروز» این مشکلات توجه کرد و سپس به نحوه برقراری مجدد اعتماد بین زوجین متمرکز شد (یانگ، نابوکود آبرئو؛ ۱۳۹۱، ۲). در ادامه ضمن پرداختن به دلایل بروز این مشکلات، به برخی از اصول و روش های کلیدی برای بهبود رابطه اشاره می شود.

۳-۱. بازسازی اعتماد متقابل و امنیت روانی در رابطه

یکی از نیازهای اساسی زوجین در رابطه، احساس اعتماد متقابل است. متأسفانه ویژگی کنترل‌گری، باعث می‌شود رعایت مرزهای خصوصی در زندگی مشترک بی‌معنا شود که این موضوع امنیت روانی طرف مقابل را تحت تأثیر قرار می‌دهد. غالباً افراد تصور می‌کنند بعد از ازدواج، حریم خصوصی معنا ندارد و تحت کنترل بودن طرف مقابل، بخشی از حقوق همسران است. در صورتی که کنترل کردن همیشگی تلفن همراه همسر و زیر نظر داشتن مداوم، نیاز به آزادی را در طرف مقابل فعال می‌کند که به صورت انجام رفتارهایی مثل استفاده از رمز عبور برای تلفن همراه یا قفل کردن کم‌بروز می‌کند. این رفتارها به مرور زمان، به اعتماد متقابل آسیب می‌زند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۳۴). با این حال یکی از دلایلی که روابط فرا زناشویی را از طریق پناه بردن به فضای مجازی تسریع می‌بخشد، وجود تنش، نداشتن امنیت روانی در رابطه (محمودی، ۱۳۹۳، ۵۵) و نیاز فرد به دریافت توجه و دوست داشته شدن است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که عدم توجه همسران به مؤلفه قدرت در مردان، مؤلفه توجه و تعلق در زنان و خلأ عاطفی، پیش‌زمینه حرکت به سوی خیانت و روابط فرا زناشویی است. (Lam-mers. & Eta1, 2011, 1191-1197) در این شرایط، افراد برای فرار از موقعیت فعلی و برای دریافت توجه، آرامش و حمایتی که از طرف همسرشان تأمین نمی‌شود، به روابط مجازی پنهانی روی می‌آورند؛ روابطی که هم از نظر عاطفی تأمین‌کننده هستند و هم دیگران نمی‌توانند به سادگی به آن‌ها برچسب خیانت بزنند، اما باید توجه داشت که ایجاد رابطه فراتر از چارچوب زندگی مشترک، چه در فضای مجازی و چه در فضای حقیقی، آسیب‌های جدی به روابط زوجین می‌زند. در این میان، شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی به عنوان تسهیل‌گر، شکل‌گیری روابط مجازی را سرعت می‌بخشند (سیاح طاهری، ۱۳۹۵، ۱۳۲). از این رو اختصاص دادن زمانی برای گفت‌وگو با همسر، توجه به ویژگی‌های مثبت او، ابراز احساسات در قالب کلامی و غیرکلامی از جمله راهکارهایی است که می‌تواند نیاز به توجه و تعلق را در زوجین برآورده و آرامش و امنیت را به رابطه بازگرداند (نبوتی، شمسی بالنجانی؛ ۱۳۹۳، ۱۳۰-۱۳۸).

۳-۱-۲. دوری از عادت های مخرب و جایگزینی عادات مفید در رابطه

از دیدگاه نظریه انتخاب، عادت های مخرب و تنش زا در رابطه کلامی و غیرکلامی زوجین که رابطه را به سردی می کشاند و امنیت روانی را به خطر می اندازد، عبارتند از: ۱- انتقاد، ۲- سرزنش، ۳- غر زدن، ۴- شکوه و گلایه، ۵- تهدید، ۶- تنبیه، ۷- باج دادن برای کنترل طرف مقابل (گلسر، ۱۳۹۷، ۱۲۶) که زمینه ساز گرایش افراد به روابط عاطفی جایگزین می شود. (Baucom & Epstein, 2002, 48) از این رو ضروری است برای پیشگیری از گرایش افراد به این روابط، رفتارهای مناسبی جایگزین عادات مخرب و تنش زا در رابطه زوجین گردد. از جمله رفتارهای جایگزین در روابط زوجین عبارتند از: ۱- گوش کردن، ۲- حمایت، ۳- احترام، ۴- اعتماد، ۵- تشویق، ۶- پذیرش، ۷- گفت و گو برای حل اختلاف ها (گلسر، ۱۳۹۷، ۳۰۲). این رفتارها، احساس امنیت روانی را در طرف مقابل افزایش می دهد و همسر را به عنوان تکیه گاهی ایمن در رابطه معرفی می کند.

۳-۱-۳. پابندی زناشویی و تعهد اخلاقی

تعهد به معنای وفادار ماندن و پایداری به خانواده و اعضای آن هنگام غم و شادی، بحران ها و مسائل ناخوشایندی است که بر مبنای احساس و علاقه و همچنین قصد و نیت استوار است. همچنین به معنای ارتباط و وابستگی روانی به شریک زندگی و میزان انگیزه زوجین در حفظ و تداوم ازدواج است. (Mac Carthey, 1999, 1-12) محققان معتقدند که رابطه با تعهد بالا، انعطاف پذیری بیشتری دارد و به احساس امنیت روانی زوجین، کمک می کند. (Spanier & Dean, 1974) با توجه به ویژگی های فضای مجازی همچون گمنامی، عدم محدودیت مکانی، تعاملی بودن، آزادی و در دسترس بودن، نقش تعهد به عنوان یکی از مؤلفه های بازدارنده مهم روان شناختی و اخلاقی، پررنگ تر می شود (خسروی، ۱۳۸۹، ۶-۱۱). مؤلفه هایی که به تقویت تعهد در زندگی زناشویی کمک می کنند عبارتند از:

۳-۱-۳. کیفیت روابط زناشویی

رضایت مندی زناشویی می تواند میزان رضایت از زندگی و سطح تعهد زناشویی را افزایش دهد (شاه سیاه و همکاران، ۱۳۸۸، ۲۳۳-۲۳۸). بنابراین لازم است زوجین تلاش نموده تا مشکلات شان را در رابطه جنسی شناسایی و برطرف نمایند و با ایجاد خلاقیت در روابط خود موجب ارتقای آن گردند.

۳-۱-۳. تقویت باورها و اعتقادات درونی

بسیاری از فلاسفه و جامعه شناسان غیر مسلمان نیز با اشاره به ارتباط میان مذهب، اخلاق و فناوری بر نقش مؤثر دین در کنترل و نظارت بر فناوری تأکید می کنند. پژوهش های بسیاری نشان می دهند که معنویت، عقاید و باورهای مذهبی با سطح تعهد اخلاقی و خویشستن داری جنسی زوجین، رابطه مستقیمی دارد (Rosenau. & Tan, 2002, 190) بنابراین با تقویت ابزارهای کنترل درونی مانند حیا، غیرت، عفت و احساس حضور ناظر بیرونی و تقیدات مذهبی، میزان پایبندی فرد به تعهدات زناشویی افزایش پیدا می کند و احتمال خیانت های عاطفی، روانی و جنسی کاهش می یابد (گلزاری، ۱۳۷۹، ۱۵۴).

۳-۱-۳. آشنایی با مصادیق عدم تعهد در فضای مجازی

بسیاری از افراد، رفتارهای خود را در فضای مجازی منافی تعهد نمی دانند، زیرا از یک سو ویژگی های فضای مجازی و از سوی دیگر مصادیق عدم تعهد را به درستی نمی شناسند، بنابراین بدون توجه به نوع عملکرد خود، روابط کلامی و عاطفی شان را گسترش می دهند. بی وفایی، شکستن یک پیمان با یک فرد واقعی است چه منشأ آن محرک جنسی دنیای واقعی باشد یا دنیای مجازی. بنابراین بی وفایی اینترنتی زمانی رخ می دهد که قوانین رابطه به واسطه رفتار نامناسب هیجانی یا جنسی با دست کم یک فرد که همسر شخص نیست، شکسته می شود (یانگ، نابوکو آبرئو؛ ۱۳۹۱، ۲۵۸). بی وفایی هیجانی می تواند درست به اندازه بی وفایی جنسی به عنوان شکلی از خیانت ناراحت کننده باشد. بی وفایی هیجانی عمدتاً به عنوان عاشق شخص دیگری شدن تلقی می شود. همچنین می تواند به

عنوان صمیمیت هیجانی نامناسب با فرد دیگر نیز تصور شود، مانند در میان گذاشتن اسرار شخصی (یانگ، نابوکو آبرئو د؛ ۱۳۹۱، ۲۵۹). بنابراین اگر مردی بداند خود افشایی و در میان گذاشتن اسرار شخصی با خانمی (در قالب همکار یا دوست اجتماعی) از مصادیق بی وفایی است یا قبح ارسال برچسب های احساسی (بوسیدن، در آغوش گرفتن) برای یک مخاطب خانم در فضای مجازی، معادل با همین رفتار در دنیای واقعی است، شاید در ۵۰ درصد موارد از تکرار این رفتار خودداری کند. بنابراین افراد باید تلاش کنند تا با مصادیق عدم تعهد آشنا شوند، قوانین اخلاقی و حدود دنیای واقعی را به محیط مجازی تعمیم بدهند و برای افزایش همخوانی رفتارشان در هر دو محیط تلاش کنند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، صص ۱۳۷-۱۳۸).

۲-۳. آگاهی از ساختارهای مغزی درگیر در مشاهده پورن و شناخت پیامدها

شناخت آسیب ها و پیامدهای ناشی از مشاهده پورن می تواند به روند پیشگیری و ترک آن کمک کند. سال هاست که آثار منفی این پدیده بر مغز و ساختارهای مغزی از سوی متخصصان و دانشمندان علوم مغز و روان شناسی به صورت جدی مطالعه شده است. برخی از عوارض پورنوگرافی که در پژوهش های اخیر مشخص شده اند، عبارتند از:

۱-۲-۳. ناکامی در رابطه واقعی

هر چیز تازه، جدید و هیجان انگیزی، دوپامین را افزایش می دهد. در واقع دوپامین، مسئول ایجاد احساس سرخوشی و لذت در مغز است. تحریکات و ارضای جنسی، بزرگ ترین منبع طبیعی ایجاد دوپامین در مدار پاداش مغز هستند. پورن از آن جهت برای مغز جذاب است که در آن تازگی و هیجان به وفور یافت می شود. این تازگی می تواند در قالب فردی جدید، صحنه ای غیرمنتظره و حرکت جنسی جدیدی باشد. در این صورت فرد می تواند در مدت کوتاهی و بسیار راحت، تعداد بسیار زیادی شریک جنسی جدید را تجربه کند و سطح دوپامین را به بالاترین حد خود برساند. علاوه بر این محرک های پورن، غیرواقعی و اغراق شده هستند و دوپامین

بیشتری تولید می کنند، بنابراین چون مغز نمی تواند محرک واقعی را از غیر واقعی تشخیص بدهد، آن ها را با ارزش تر می داند و فرد در رابطه واقعی نمی تواند آن سطح از لذت را تجربه کند و دچار ناکامی خواهد شد (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۴۳).

۲-۲-۳. کاهش حساسیت به دوپامین

یکی از عوارض جدی پورن، تحریک بیش از اندازه و غیرواقعی مغز است. این حالت در ابتدا لذت بخش است و با عمل خود ارضایی، احساس کاهش تنش جنسی را به دنبال دارد، اما به مرور زمان مغز احساس خطر می کند، چون برای این حجم از تحریک، طراحی نشده و هدف از تحریک، بقای نسل بوده است. بنابراین مغز به مرور زمان و برای محافظت از خود در برابر تحریکات بیست و چهارساعته، حساسیت به ماده دوپامین را کاهش می دهد، به صورتی که فرد با دیدن تصاویر قبلی ارضا نمی شود و لذت کمتری تجربه خواهد کرد. بنابراین نیاز به دوز بالاتری از پورن دارد و همین موضوع فرد را به جست و جوی تحریک بیشتر وادار می کند. این وضعیت احتمال تشدید فعالیت پورنوگرافی را بیشتر خواهد کرد، به صورتی که فرد را به سوی اعتیاد به پورن می کشاند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۴۴).

۲-۲-۳. افزایش حساسیت مدار پاداش

مغز نسبت به محرک هایی که یاد آور پورن هستند، حساس می شود. علائمی مثل تنهایی، دیدن موبایل، آدرس یک سایت و حتی شرایط استرسی، تپش قلب را بالا می برد و احساس ولع شدید برای دیدن پورن و انجام خود ارضایی ایجاد می شود که به مرور زمان فرد را به اعتیاد به پورن می کشاند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۴۴).

۲-۲-۴. کاهش قدرت کنترل و بازداری مغز

استفاده طولانی مدت از پورن باعث ضعف اراده می شود، به صورتی که فرد احساس می کند بر خودش و اعمالش کنترلی ندارد؛ یعنی دقیقاً زمانی که بقیه

قسمت های مغز دستور توقف تحریک را می دهند، اما قسمت جلویی مغز که توان بازداری ندارد، نمی تواند این رفتار را کنترل کند و قادر به توقف تحریک و ارضا نیست (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۴۵).

۳-۳. مهارت خود کنترلی

مهارت خویشستن داری یا خود کنترلی، به توانایی پیروی از درخواست معقول، تعدیل رفتار مطابق با موقعیت، به تأخیر انداختن ارضای خواسته ها در چارچوب قابل قبول اجتماعی، بدون مداخله و هدایت مستقیم فردی دیگر تعریف شده است (جان بزرگی، نوری؛ ۱۳۹۳، ۲۱۰). تقویت ناظر درونی و فعال کردن ابزارهای کنترل خود، مانند ترمز درونی عمل می کند. به کمک این مهارت، وسوسه ها، محرک ها و انگیزه های قانون شکنی در فرد کنترل می شود. گاهی لازم است بعضی از خواسته ها به تأخیر بیفتند و در زمان و جایگاه مناسبی برای تأمین آن تلاش شود. گاهی باید بعضی خواسته ها را مهار کرد و گاهی شاید لازم باشد از دستورهای معقول و منطقی که خیلی هم خوشایند نیستند، پیروی کرد. بنابراین خود کنترلی یعنی مدیریت نیازها و خواسته ها. اعمالی مثل گرفتن روزه، حفظ نگاه و زبان از عمل حرام و پاکدامنی نسبت به انگیزه های جنسی غیرحلال، نمونه تمرین های عملی در اسلام است که به رشد مهارت خویشستن داری در انسان کمک می کند (زارع، ۱۳۸۴، ۴۴-۵۷).

۳-۴. مهارت مدیریت تکانه های درونی

«تکانه»^۱ به هر عمل یا رخدادی گفته می شود که در پی محرکی برانگیخته می شود و زمان نهفتگی کوتاهی دارد و کنترل آگاهانه در آن اندک است یا وجود ندارد (پور افکاری، ۱۳۹۱، ج ۱، ۴۱۲). برای مثال تکانه گرسنگی، میل به غذا و تکانه جنسی، میل به رابطه جنسی را ایجاد می کند. بنابراین تکانه ها، از درون نشأت می گیرند و بسیاری از غرایز و نیازهای اولیه را راه اندازی می کنند. در بیشتر موارد، این تکانه ها به عنوان محرک درونی با رفتاری به عنوان پاسخ ارضا کننده،

گره می‌خورند و حالت شرطی پیدا می‌کنند. از منظر روان‌شناسی در این مهارت، موقعیت شرطی شده بین محرک (تکانه گرسنگی) و پاسخ (غذا خوردن)، به مرور زمان شرطی‌زدایی می‌شود و احساس تسلط بر نیازها و تکانه‌های درونی به وجود می‌آید. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مذهب می‌تواند در آرامش هیجانی و مهار تکانه مؤثر باشد (Pargament, 1990, 396). کنترل تکانه یعنی توانایی مقاومت در برابر انگیزه‌های آنی (ابراز خشم یا ارضای لذت فوری) که جهت‌گیری آگاهانه در آن اندک است. این توانایی کمک می‌کند تا براساس شرایط، آن‌ها را به تأخیر بیندازیم یا به کلی مهار کنیم (قدیری، ۱۳۸۹، ۸۷-۱۱۷). مدیریت تکانه‌ها با روش‌های زیر امکان‌پذیر است:

۳-۴-۱. تأخیر

به معنی فاصله انداختن بین احساس نیاز و ارضای آن است. توانایی صبر بر امیال و خواسته‌های آنی، نشانه قدرت «بازداری» فرد است که یکی از کارکردهای اجرایی مغز محسوب می‌شود. این توانایی به فرد کمک می‌کند از انجام اعمال تکانشی و بدون در نظر گرفتن پیامدها جلوگیری کند (شجاعی، ۱۳۸۸، ۴۴).

۳-۴-۲. محرومیت

مثال روشن این روش، روزه‌داری است که نشان می‌دهد حتی غریزی‌ترین نیاز را می‌توان کنترل و مدیریت کرد.

۳-۴-۳. انحراف توجه

تغییر آگاهانه مسیر توجه از یک تکانه ناخودآگاه به موضوعی دیگر کمک می‌کند که احساس تسلط بر تکانه افزایش یابد. این موضوع جدید باید از بافت تکانه قبلی متمایز باشد و بخش‌های دیگر آگاهی را درگیر کند. مشغول شدن به رفتاری دیگر، انحراف فکر، درگیر شدن در رابطه کلامی، نمونه‌هایی از انحراف توجه از تکانه است؛ برای مثال رابطه شرطی شده تکانه تجربه لذت جنسی و رفتار خودارضایی، با روش انحراف توجه و محرومیت، به مرور زمان سست شده و تحت کنترل فرد در خواهد آمد (جان بزرگی، نوری، ۱۳۹۳، ۲۱۰).

۳-۵. مهارت مدیریت محرک های بیرونی

کنترل و مدیریت تکانه ها به دلیل ناخود آگاه بودن و غریزی بودن، معمولاً سخت است. روش ساده تر برای پیشگیری از اعتیادهای رفتاری ناپسند و مضر (مثل اعتیاد به پورن) یا ترک چنین عادت هایی، جلوگیری از تحریک و راه اندازی تکانه های درونی است. دیدن تصاویر محرک پورن سبب می شود که مغز با دریافت محرک لذت بخش، در جست و جوی منبع لذت، بارها و بارها و بدون هیچ محدودیتی به سوی رفتارهای جنسی متنوع میل پیدا می کند؛ البته به دلیل تفاوت زیاد محرک های پورن با محرک های واقعی، فرد هیچ وقت به ارضای روانی مورد نظر نمی رسد و مشکلات جدی ای برایش ایجاد می شود. بنابراین این مهارت با جلوگیری از ورود محرک ها، به فرد کمک می کند در معرض تکانه های درونی قرار نگیرد، طوری که بعداً مجبور نباشد جنگ درونی بزرگ تری را تحمل کند (بلاک، هرسن، ۱۹۷، ۱۳۹۱). چند تکنیک برای کنترل محرک ها وجود دارد:

۳-۵-۱. تغییر و کنترل محیط

بعضی موقعیت ها و محیط ها، تحریک کننده هستند. دیدن تصاویر پورن، حضور در اتاق های چت خصوصی، قفل کردن درب اتاق و سایر موقعیت هایی که شرایط را برای وسوسه شدن و برانگیخته شدن تکانه های جنسی فراهم می کند، رفتارهای عادی را به سرعت فرا می خواند. بنابراین با تغییر موقعیت، تغییر اطرافیان و انحراف توجه از موضوع، می توان پیوند محرک ها و محیط را به مرور ضعیف و خاموش کرد (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۵۰).

۳-۵-۲. شناخت نشانه های تداعی کننده

بعضی نشانه ها، تکانه و سپس رفتار خاصی را تداعی می کنند؛ مثلاً دیدن تصاویر تبلیغاتی با نشانه های جنسی، یادآوری احساس لذت در خود ارضایی و تصور حالت خاصی در رابطه، این ها همه نشانه هایی هستند که اگر در بدو شروع، متوقف و منحرف نشوند، احساس نیاز به لذت جنسی و دنبال کردن پورن، زنجیره وار، در پی آن ها می آیند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۵۰).

۳-۶. مهارت مدیریت افکار و نیت ها

در این گفتار در ذیل دو بند به مهارت مدیریت افکار و نیت ها می پردازیم.

۳-۶-۱. احساس حضور ناظر بیرونی

از نظر روانی «احساس دیده شدن»، رفتار انسان را تحت تأثیر قرار می دهد. بنابراین احساس حضور ناظر بیرونی می-تواند آگاهی را فعال کند و مانع بروز رفتار ناخود آگاه شود.

۳-۶-۲. نیت کردن

از دیدگاه روان شناختی، نیت کردن در واقع همان حالت تذکر و هوشیاری نسبت به انجام کار است که کمک می کند عادت ها از حالت خودکار بیرون بیاید و فرد نسبت به انجام کار، احساس آگاهی پیدا کند؛ برای مثال اگر یکی از کاربران پورن بخواهد که نیت کند تا یک ساعت پورن ببیند، به احتمال زیاد این کار را نخواهد کرد. در واقع، نیت کردن و مرور افکار کمک می کند که قصد و هدف فرد به سطح خود آگاه بیاید و رفتار، جهت بگیرد و همین جهت دهی آگاهانه در بسیاری موارد می تواند از بروز رفتار ناپسند جلوگیری کند (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵، ۱۵۱-۱۵۲).

دستاوردهای پژوهش

در این تحقیق فرض شده است فضای مجازی از حیث ایجاد نمودن فضاهایی که موجب تحریک نمودن، ترغیب نمودن، تشویق نمودن و آموزش شیوه های ارتکاب جرم و ... می گردد؛ در افزایش جرایم مربوط به اعمال منافی عفت تأثیرگذار بوده است. از این رو برای اثبات درستی یا نادرستی فرضیه مذکور در صدد پاسخگویی به این سؤال اصلی که فضای مجازی تا چه اندازه در ارتکاب اعمال خلاف اخلاق مؤثر است؟ و مقایسه میزان تأثیرگذاری آن در ارتکاب اعمال منافی عفت نسبت به فضای حقیقی هستیم. بنابراین با استفاده از ابزار پرسشنامه که توسط ۱۵۰ نفر از کاربران شبکه های اجتماعی در شهر تهران تکمیل گردیده، اطلاعات را گردآوری نموده و برای تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده و آزمون فرضیات نیز از نرم افزار آماری spss استفاده شده، در نهایت اقدام به نتیجه گیری می شود.

نمودارهای آماری براساس توزیع جمعیت شناختی پرسشنامه ها

جدول ۱- توزیع فراوانی داده های جنسیت پاسخ دهندگان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۷۵	۵۰
مرد	۷۵	۵۰
جمع	۱۵۰	۱۰۰

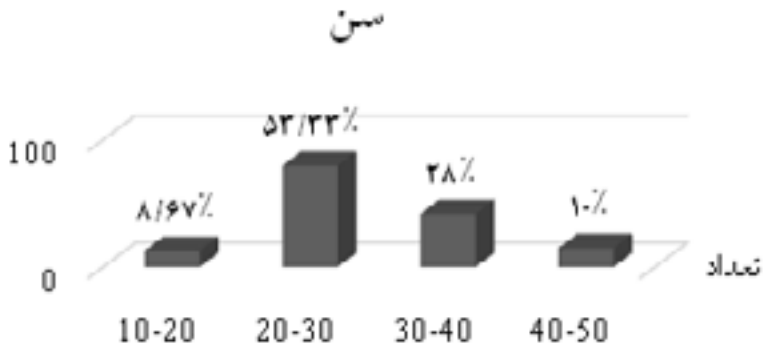

نمودار ۱- توزیع فراوانی جنسیت پاسخ دهندگان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

جدول ۲- توزیع فراوانی داده های سن پاسخ دهندگان

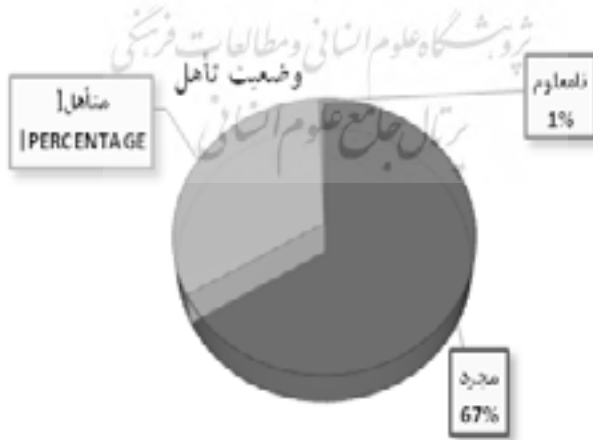
سن	فراوانی	درصد فراوانی
۱۰-۲۰	۱۳	۶۷/۸
۲۰-۳۰	۸۰	۳۳/۵۳
۳۰-۴۰	۴۲	۲۸
۴۰-۵۰	۱۵	۱۰
جمع	۱۵۰	۱۰۰

نمودار ۲- توزیع فراوانی سن پاسخ دهندگان

جدول ۳- توزیع فراوانی داده های وضعیت تأهل پاسخ دهندگان

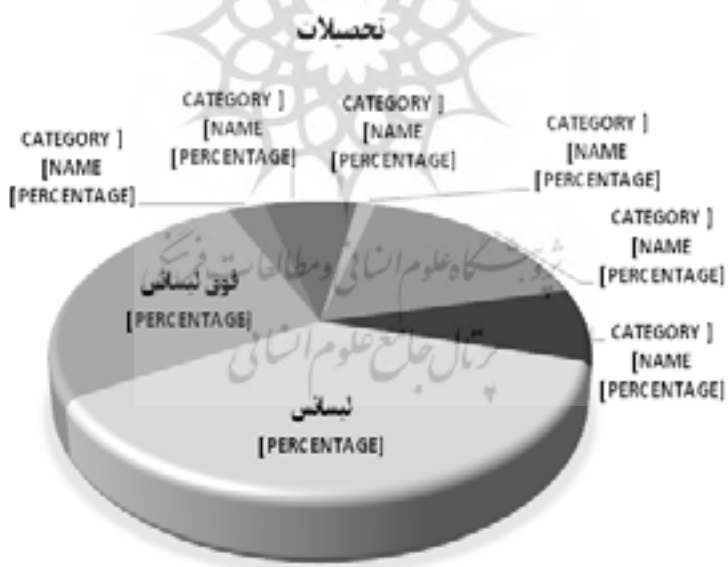
درصد فراوانی	فراوانی	وضعیت تأهل
67	100	مجرد
32	49	متاهل
1	1	نامعلوم
100	150	جمع

نمودار ۳- توزیع فراوانی وضعیت تأهل پاسخ دهندگان

جدول ۴- توزیع فراوانی داده های تحصیلات پاسخ دهندگان

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
ابتدایی	۳	۳
سیکل	۱	۱
دیپلم	۳۱	۱۷
فوق دیپلم	۱۱	۸
لیسانس	۶۲	۳۷
فوق لیسانس	۳۱	۲۷
دکتری	۳	۳
نامعلوم	۸	۴
جمع	۱۵۰	۱۰۰

نمودار ۴- توزیع فراوانی تحصیلات پاسخ دهندگان

در ادامه به تحلیل نتایجی که از آزمون فرضیه مطروحه با استفاده از نرم افزار آماری SPSS به دست آوردیم می پردازیم. فرضیه مطروحه با استفاده از این دو سؤال اصلی: ۱- به نظر شما فضای مجازی تا چه اندازه در ارتکاب اعمال خلاف اخلاق مؤثر است؟ ۲- به نظر شما فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی، تا چه اندازه در گرایش افراد به ارتکاب اعمال خلاف اخلاق مؤثر است؟ که سؤال ۴ و ۵ پرسشنامه است، سنجیده می شود. پس از تکمیل پرسشنامه ها به پاسخ های «بسیار زیاد» ارزش ۴، «زیاد» ارزش ۳، «کم» ارزش ۲ و «بسیار کم» ارزش ۱ داده می شود و سپس میانگین سؤال های ۴ و ۵ را به دست می آوریم که نتایج آن با استفاده از نرم افزار SPSS در زیر آمده است. با توجه به این که میانگین ارزش های ۱ تا ۴ برابر ۲/۵ است، مشاهده می شود ۳۶ نفر ارزشی کمتر از میانگین به فرض داده اند، که نشان می دهد فضای مجازی از حیث ایجاد نمودن فضاهایی که موجب تحریک نمودن، ترغیب نمودن، تشویق نمودن و آموزش شیوه های ارتکاب جرم و ... می گردد؛ در افزایش جرایم مربوط به اعمال منافی عفت تأثیرگذار بوده است.

جدول ۵- توزیع فراوانی داده های مربوط به فرض

		فراوانی	درصد	درصد داده های معتبر	درصد تجمعی
Valid	۰۰/۱	۴	۷/۲	۷/۲	۷/۲
	۵۰/۱	۳	۰/۲	۰/۲	۷/۴
	۰۰/۲	۲۹	۳/۱۹	۳/۱۹	۰/۲۴
	۵۰/۲	۲۲	۷/۱۴	۷/۱۴	۷/۳۸
	۰۰/۳	۵۴	۰/۳۶	۰/۳۶	۷/۷۴
	۵۰/۳	۲۳	۳/۱۵	۳/۱۵	۰/۹۰
	۰۰/۴	۱۵	۰/۱۰	۰/۱۰	۰/۱۰۰
Total		۱۵۰	۰/۱۰۰	۰/۱۰۰	

جدول ۶- انحراف معیار و میانگین فرض

	تعداد	میانگین	انحراف معیار
فرض	۱۵۰	۲/۸۲۶۷	۰/۷۰۲۳۱

با توجه به جدول بالا مشاهده می شود فرضیه مذکور دارای میانگین ۲/۸۲۶۷ و انحراف معیار ۰/۷۰۲۳۱ می باشد.

جدول ۷- آزمون فرض

	Test Value = ۵/۲					
	T	درجه آزادی	.Sig (۲-tailed)	میانگین تفاضل	فاصله اطمینان ۹۵ درصد تفاضل	
					حد پایین	حد بالا
۳۰	۵/۶۹۷	۱۴۹	۰/۰۰۰	۰/۳۲۶۶۷	۰/۲۱۳۴	۰/۴۴۰۰

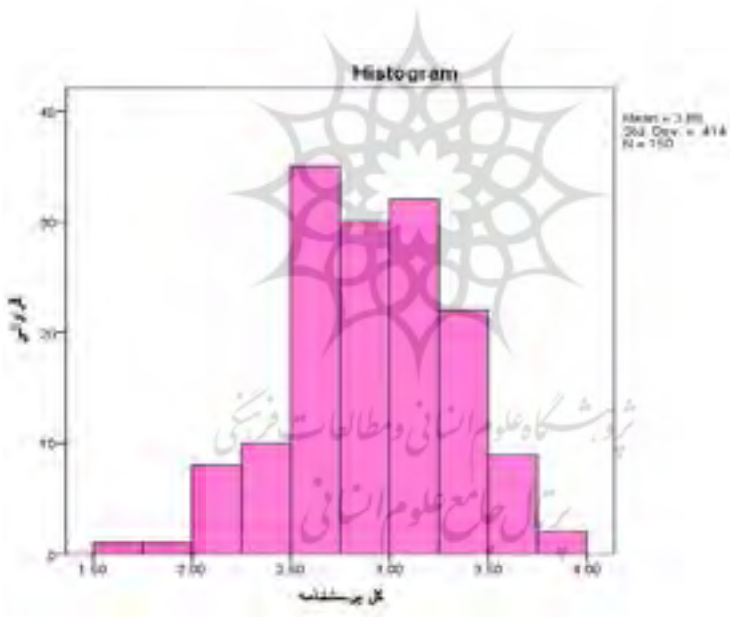
با توجه به جدول بالا این فرض آزمون می شود که با احتمال ۹۵ درصد آیا می توان پذیرفت که میانگین فرض برابر ۲/۵ است یا خیر؟ با توجه به مقدار sig که برابر صفر است با احتمال ۹۵ درصد برابری فرض با مقدار میانگین را رد کرده و با توجه به میانگین و فاصله اطمینان ۹۵ درصد، می پذیریم که فضای مجازی از حیث ایجاد نمودن فضاهایی که موجب تحریک نمودن، ترغیب نمودن، تشویق نمودن و آموزش شیوه های ارتکاب جرم و ... می گردد؛ در افزایش جرایم مربوط به اعمال منافی عفت به مقدار زیاد تأثیرگذار بوده است و در نتیجه فرضیه مذکور پذیرفته می شود.

در ادامه به توزیع فراوانی کل پرسشنامه می پردازیم. پس از تکمیل پرسشنامه ها به پاسخ های «بسیار زیاد» ارزش ۴، «زیاد» ارزش ۳، «کم» ارزش ۲ و «بسیار کم» ارزش ۱ داده می شود. نتایج زیر بر اساس میانگین سؤال های ۳ الی ۲۰ به دست آمده است.

جدول ۸- انحراف معیار و میانگین کل پرسشنامه

تعداد	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشیدگی
۱۵۰	۲/۸۹۳	۰/۴۱۳۹	۰/۱۷۱	-۰/۲۳۸	-۰/۰۵۸

با توجه به جدول بالا کل پرسشنامه دارای میانگین ۲/۸۹۳ و انحراف معیار ۰/۴۱۳۹ است. مقدار چولگی برابر -۰/۲۳۸ و کشیدگی برابر ۰/۰۵۸ می باشد. توزیع فراوانی کل پرسشنامه در نمودار هیستوگرام زیر آمده است. با توجه به نمودار، بیشترین فراوانی مربوط به گروه ۲/۵ تا ۲/۷۵ است. و در حالت کلی مشاهده می شود بیشتر پاسخگوها ارزشی بیشتر از میانگین را به پرسشنامه داده اند.

نمودار ۵- هیستوگرام

برآمد

امروزه وابستگی زندگی مدرن به فناوری کامپیوتر در زمینه‌های مختلف واقعیتی انکارناپذیر است. طبیعتاً هرگونه توسعه و نوآوری در ارتباط با تکنولوژی‌های مدرن، زمینه و بستری را برای افراد سودجو و بزهکار فراهم می‌آورد. از این رو اینترنت و فضای مجازی همان قدر که به شئون زندگی بشر کمک می‌کند، در صورت استفاده نادرست، آسیب‌های جبران‌ناپذیری به بار می‌آورد. از آنجا که این محیط، مخفی، آزاد و نامحدود است، احتیاج به نظم دارد و اگر خلاف این باشد، هر صفحه از این محیط می‌تواند صحنه جرم و آشفتگی بسیار باشد.

لازم به ذکر است، با توجه به تحلیلی که به طور کلی از پاسخ‌های پرسش‌شوندگان صورت گرفت، در زمینه تأثیر فضای مجازی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافعی عفت، می‌توان دو دیدگاه عمده را از یکدیگر جدا کرد. در دیدگاه اول فضای مجازی با ظرفیت‌های موجود در آن، از قبیل ارائه خدمات ارتباطی در سطح گسترده، افزایش امکان تبادل اطلاعات و تعاملی بودن ارتباطات، امکان برقراری ارتباط صوتی و تصویری با اقتصادی‌ترین روش، امکان دستیابی آسان به آخرین اطلاعات در زمینه‌های مختلف و جدیدترین مباحث علمی روز و... دارای نقش مثبت است. طرفداران این دیدگاه بیشتر بر نقش مثبت این فضا در عرصه‌های مختلف زندگی تأکید داشته و معتقدند فضای مجازی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافعی عفت تأثیر کمی دارد.

در مقابل، دیدگاه دوم که بیشترین نظرات را به خود اختصاص داده بود، این است که فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی در افزایش جرایم مربوط به اعمال منافعی عفت تأثیر زیادی دارد؛ چرا که برخلاف محدودیت‌های موجود در فضای حقیقی، فضای مجازی با توجه به ویژگی‌های خاص خود از قبیل امکان ناشناخته ماندن هویت کاربر، آزادی و سهولت دسترسی به اطلاعات در زمینه‌های مختلف، عدم نظارت دقیق و مؤثر بر محیط آن و... زمینه و بستری را برای افراد سودجو و بزهکار فراهم می‌آورد که از این فضا در جهت دستیابی به منافع و ارضای غرایز خویش بهره‌برند. بنابراین از طریق رایانه و در فضای اینترنت به سهولت می‌توان به مطالب و تصاویر مستهجن دسترسی پیدا نمود؛ این امر نیز خود یکی از عوامل اصلی تحریک جنسی است که منجر به وقوع جرایم منافعی عفت می‌گردد. از این رو اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی در افزایش جرایم منافعی عفت نقش مؤثری دارند.

منابع

- الهی منش، محمدرضا؛ یعقوبی نژاد، هورمزد، نمود های جزایی
**سادیسیم (دیگر آزاری) بررسی اختلال شخصیت دیگر آزاری در جرایم
 سنتی و سایبری**، تهران، انتشارات مجد، چاپ اول، ۱۳۹۴.
- بلاک، آل.اس؛ هرسن، مایکل، فرهنگ شیوه های رفتار درمانی،
 ترجمه سیروس ایزدی و فرهاد ماهر، تهران، انتشارات رشد، چاپ سوم، ۱۳۹۱.
- پور افکاری، نصرت الله، فرهنگ جامع روان شناسی و روان پزشکی،
 جلد ۱، تهران، انتشارات فرهنگ معاصر، چاپ هشتم، ۱۳۹۱.
- جان بزرگی، مسعود، نوری، ناهید، شیوه های درمانگری، اضطراب و
تنیدگی (استرس)، تهران، نشر سمت، چاپ چهارم، ۱۳۹۳.
- رزمان، علی، **بررسی کیفی جرایم جنسی و منافی عفت با نگاهی
 بر فضای سایبر**، تهران، انتشارات قانون یار، چاپ اول، ۱۳۹۵.
- سیاح طاهری، محمد حسین؛ چینی فروشان، مسعود؛ محمد زاده، ندا؛
 طاهری، محمدرضا؛ عامل نیک، فاطمه؛ نصر هرندی، محمد مهدی؛ زارع میرک آباد،
 محمدسجاد؛ موحد، نعیمه، **حقیقت مجازی (درباره فضای مجازی چه بدانیم و
 چه بگوییم؟)**، تهران، انتشارات مرکز ملی فضای مجازی، چاپ اول، ۱۳۹۵.
- ستوده، هدایت الله، **آسیب شناسی اجتماعی: جامعه شناسی
 انحرافات**، تهران، نشر آوای نور، چاپ بیست و هفتم، ۱۳۹۷.
- شیخاوندی، داور، **جامعه شناسی انحرافات و مسائل جامعه‌ی ایران**،
 تهران، انتشارات محقق، چاپ چهارم، ۱۳۸۰.
- شجاعی، محمد صادق، **درآمدی بر روان شناسی تنظیم رفتار با
 رویکرد اسلامی**، قم، انتشارات دارالحدیث، ۱۳۸۸.
- عالی پور، حسن، **حقوق کیفری فناوری اطلاعات**، تهران، انتشارات
 خرسندی، چاپ چهارم، ۱۳۹۵.
- گلسر، ویلیام، **درآمدی بر روان شناسی امید (تئوری انتخاب)**،
 ترجمه علی صاحبی، تهران، انتشارات سایه سخن، چاپ یازدهم، ۱۳۹۷.

- نوربها، رضا، *زمینه حقوق جزای عمومی*، تهران، انتشارات گنج دانش، چاپ شانزدهم، ۱۳۸۵.
- یانگ، کیمبرلی. اس؛ نابوکود آبرئو، کریستیانو، *اعتیاد اینترنتی*، کتاب راهنما برای ارزیابی و درمان، ترجمه فاطمه وحدت نیا، تهران، آسیم، چاپ ۱، ۱۳۹۱.
- بن شاب، آلبرت، «*پورنوگرافی در فضای مجازی*»، ماهنامه سیاحت غرب، سال سوم، شماره ۲۶، ۱۳۸۴، ۴۱-۴۵.
- جعفریان، حمید؛ خدایاری، ناهید؛ حسن زاده، لیلاد، «*آسیب شناسی فضای مجازی و خانواده*»، مطالعات روان شناسی و علوم تربیتی، دوره دوم، شماره ۴، ۱۳۹۵، ۱۵-۲۴.
- چابنر، دین، «*هسته‌ننگاری در اینترنت و تأثیر آن بر نوجوانان*»، ماهنامه سیاحت غرب، سال اول، شماره ۱۲، ۱۳۸۳، ۳۶-۴۲.
- خسروی، آرش، «*مفهوم شناسی هویت مجازی در فضای سایبر*»، کتابداری، آرشیو و نسخه پژوهی: ره آورد نور، سال نهم، شماره ۳۲، ۱۳۸۹، صص ۱۱-۶.
- ذکایی، محمد سعید، «*جوانان و فراغت مجازی*»، فصلنامه مطالعات جوانان، شماره ۶، ۱۳۸۶، ۱-۲۵.
- رستگار، عصمت؛ آروین اصل، غلامحسن، «*بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر بزهکاری زنان در استان کهگیلویه و بویر احمد*»، مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، دوره سوم، شماره ۳، ۱۳۹۶، ۹۲-۱۱۲.
- زارع، حمید، «*الگویی از خود کنترلی در فرهنگ اسلامی*»، حوزه و دانشگاه، سال یازدهم، شماره ۴۵، ۱۳۸۴، صص ۴۴-۵۷.
- شجاعی، محمد صادق، «*روان شناسی و آسیب شناسی اینترنت*»، فصلنامه روان شناسی و دین، سال اول، شماره ۱، ۱۳۸۷، ۱۱۵-۱۴۲.
- شاه سیاه و همکاران، مرضیه، «*بررسی رابطه رضایت جنسی و تعهد زناشویی زوجین شهرستان شهرضا*»، مجله علمی - پژوهشی اصول بهداشت روانی، سال یازدهم، شماره ۳ (پیاپی ۴۳)، ۱۳۸۸، صص ۲۳۳-۲۳۸.

- طارمی، محمد حسین، «*فضای سایبر، آسیب ها و مخاطرات*»، فصلنامه ره آورد نور، سال هفتم، شماره ۲۲، ۱۳۸۷، ۳۲-۳۹.
- عاملی، سعید رضا، «*فرهنگ و فضای مجازی*»، همایش بین المللی سبک زندگی و سلامت، برگزار شده در دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران، ۱۳۹۴/۱۰/۳۰.
- قدیری، محمد حسین، «*خود کنترلی کودک؛ خمیر مایه خویشین داری اخلاق (تقوا). گام هایی در تربیت نفس*»، فصلنامه راه تربیت، شماره یازدهم، ۱۳۸۹، صص ۸۷-۱۱۷.
- گلزاری، محمود، «*تهیه ابزارهایی جهت سنجش عمل به باورهای دینی و انواع حیا و بررسی رابطه دین داری و حیا با ویژگی های شخصیتی و سلامت روانی*»، فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۱۳۷۹، صص ۱۵۴-۱۶۴.
- منفرد، محبوبه، «*بررسی جرم شناختی بزهکاری رایانه ای*»، فصلنامه مطالعات علمی پیشگیری از جرم، ش ۲۵، زمستان ۱۳۹۱.
- نبوتی، اعظم؛ شمسی بالنجانی، الهه، «*رضایت از رابطه عاطفی و جنسی و نقش آن در خیانت زناشویی*»، نخستین همایش ملی علوم تربیتی و روان شناسی، مرودشت: شرکت اندیشه سازان مبتکر جوان، ۱۳۹۳، صص ۱۳۰-۱۳۸.
- هنرپروران، نازنین؛ رفاهی، ژاله، «*زنان و پیامدهای روان شناختی چت و دوست یابی اینترنتی*»، مجموعه مقالات منتخب همایش سراسری زنان و اینترنت در هزاره سوم، دفتر امور زنان سپاه، ۱۳۸۵، ص ۵.
- محمودی، پریا، بررسی رابطه میان امنیت روانی با رضایتمندی زناشویی در زنان، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۳.
- مقیمی، زینب، بررسی حقوقی جرم شناختی جرایم منافی عفت در فضای سایبر، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده آموزش های الکترونیکی دانشگاه قم، ۱۳۹۵.
- طرزی، عبدالرضا، علت شناسی جرایم سایبری، روزنامه ایران، شماره ۵۵۳۹، ۱۳۹۲/۹/۲۸.

- Du Pont, George ., ***The Criminalization Of True Anonymity In Cybers Space***, Michigan Telecommunications and Technology Law Review, Vol 7, 2001
- Dean, DG. Spanier, GB., ***Commitment: An overlooked variable in marital adjustment***. Sociological, 1974.
- Epstein, N.B., Baucom, D.H., ***Enhanced cognitive-behavioral therapy for couples: A contextual approach***. American Psychological Association, 2002.
- McDaniel, B.T., “***Technoference***”: Everyday intrusions and interruptions of technology in couple and family relationships. In C. J. Bruess, Family communication in the age of digital and social media, New York: Peter Lang Publishing, 2015.
- Lammers, J., Stoker, J. I., Jordan, J., Pollmann, M., Stapel, D.A., ***Power increases infidelity among men and women***, Journal of Psychological Science, 22(9) , 2011, pp 1191-1197.
- Leak, O.K., ***Relationship between religious orientation and sexual behavior***. Journal of Psychology and Theology, 21, 1993, pp 316-322.
- Mac Carthey, B., ***Marital style and its effects on sexual desire and functioning***, Journal of Fam Psychology, vol 10, 1999, pp 1-12.
- Pargament, K.I., ***The role of religion in the problem-solving process. Review of Religions***, Journal of Psychology and Theology, 31, 1990, P 396-371.
- Rosenau, D.E. & Tan, E.S.N., ***single and sexual: the churches neglected dilemma***, Journal of Psychology and Theology, 30 (3) , 2002, pp 190-194.

- Baiden, John, Cyber Crimes, Retrieved from: <http://ssrn.com>, 2010.
- Gottschalk, Petter. Policing Cyber Crime. Available At: <http://www.Bookboon.com>. 2010. (last visited on 2019/3/10).
- Muir, Deborah. Violence against Children in Cyberspace. Available At: <http://www.ecpat.net>. 2005 (last visited on 2016/10/1).

The impact of cyber space on committing acts of against chastity

Marzieh Malekshoar
Abbas Tadayyon

Perhaps one of the first interpretations that comes in to our mind in the context of crimes in the cyber space, the crimes are that is termed as the against of chastity. With the expansion of cyber space users and the increasing use of cyber space in all aspects of human life, the types and manner of occurrence of these crimes have been increasing day by day. The present research was done to the purpose of investigate the impact of cyber space on people's tendency to commit acts of against chastity and compare it with real space. This research is descriptive analytic. The method of information collecting is field and its collecting tool is the questionnaire. It's statistical society is limited to 150 people social networks users in Tehran and sampling was done randomly. The findings of the research indicate that cyber space is more effective than real space in the people's tendency to commit acts of against chastity. Therefore, Iran's criminal policy has not been efficient in confronting with the crimes of against chastity in cyber space and to confront with these crimes has been restricted to judicial conflicts. no success has been achieved in controlling internet damages yet.

Keywords: cyber space, acts of against chastity, pornography, prevention.